

امام حسن مجتبی (علیه السلام)

مظهر انفاق و ایثار

یکی از بارزترین ویژگی امام مجتبی (علیه السلام) که بهترین سرمشق برای دوستان اوست، بخشندگی بسیار و دستگیری از دیگران است. ایشان به بهانه‌های مختلف، همه را از خوان کرم خویش بهره‌مند می‌ساخت و آن قدر بخشش می‌کرد تا شخص نیازمند بی‌نیاز می‌شد. سخاوت و انفاق‌های آن حضرت زبانزد است و دارای اشتها تاریخی می‌باشد و نمونه‌های فراوانی از آن ضبط و ثبت گردیده است. بنابر مستندات تاریخی آن حضرت سه مرتبه همه اموال خود را در راه خدا میان فقرا و بی‌نویان تقسیم کردند.

نمونه‌هایی از بخشش و رفع

نیاز فقرا توسط امام حسن

مجتبی (علیه السلام):

روزی حضرت مشغول عبادت بودند. دیدند فردی در کنار او نشسته است و به درگاه خدا می‌گوید: "خدایا! هزار درهم به من ارزانی دار". حضرت به خانه آمد و برای او ده هزار درهم فرستاد.

آورده‌اند روزی امام مجتبی (علیه السلام) شنید مردی در دعا با پروردگار خویش با گریه می‌گوید: «خدایا! ده هزار درهم به من روزی بده». امام وقتی سخن او را شنید سریع از مسجد به خانه برگشت

و به همان مقدار درهم از خانه برداشت

به او داد.

وقتی امام (علیه السلام) از برکت مالی که بخشوده اند تحسین می شدند می فرمودند: «برکت سائل زیادتر بود که ما را شایسته این کار خیر و بذل و بخشش در راه خدا قرار داد» مرد، بسیار خوشحال شد؛ اما وقتی خواست سکه‌ها را ببرد نتوانت آن را حمل کند. رو به امام کرد و گفت: «اکنون دو نفر را صدا بزن که این سکه‌ها را برای من حمل کنند». امام، عیاش را از دوش برداشت و سکه‌ها را درون آن گذاشت و دستور داد تا آن را برای مرد ببرند؛ اما دیگر درمی در میان نبود که به آن دو نفر بدهد.

غلامان حضرت گفتند والله ما عندنا درهم؛ دیگر (حتی) درمی نداریم، امام فرمود: (اَکْبَىٰ أَرْجُو أَنْ يَكُونَ لِي عِنْدَ اللَّهِ أَجْرٌ عَظِيمٌ)؛ "اما من امید پاداشی بزرگ از نزد پروردگار خویش دارم.

شیوه امام حسن (علیه

السلام) در انفاق :

علاوه بر آن که امام (علیه السلام) سه بار کلیه اموال خود را در راه خدا انفاق نمودند در موارد فراوان بخشش‌های مالی نسبت به نیازمندان می کردند به گونه ای که در نمونه ای از آنها، دو برابر درخواست و نیاز کسی به او مال می

بخشند و در موردی دیگر به کسی هزار گوسفند و هزار دینار وجه نقد عطا می کنند تا او را از تنگنای فقر و نداری نجات دهند و نیازهای گوناگونش را مرتفع نمایند.

امام حسن مجتبی (علیه السلام) در حالی این انفاق و بخشش‌ها را در راه خدا انجام می دادند که دارای دو خصلت نیکوی ممزوج در صفت انفاق و سخاوت بودند.

وقتی امام (علیه السلام) از برکت مالی که بخشوده اند تحسین می شدند می فرمودند: «برکت سائل زیادتر بود که ما را شایسته این کار خیر و بذل و بخشش در راه خدا قرار داد».

امام (علیه السلام) سعی داشتند نیاز نیازمندان را کشف کنند و قبل از درخواست آنان مرتفع نمایند.

امام (علیه السلام) می فرمودند: «بخشش و خیر واقعی آن است که بدون سؤال و درخواست باشد».

روش‌های تربیتی امام (علیه

السلام) برای بخشش

امام حسن (علیه السلام) برای نمایاندن جنبه‌های تربیتی بخشش، از مرد پرسید: "إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَجَلُّ إِلَّا فِي إِحْدَى ثَلَاثِ دِمٍ مُفْجِعٍ أَوْ دَيْنٍ مُفْرِحٍ أَوْ فَقْرٍ مُدْفِعٍ فَفِي أَيِّهَا تَسْأَلُ؟" کمک خواستن از دیگران، تنها در سه مورد رواست: خون‌بهایی به گردن

انسان باشد و توان پرداخت آن نداشته باشد، بدهی سنگینی داشته باشد و از عهده پرداخت آن برنیاید و همچنین درمانده‌ای باشد که دستش به جایی نرسد، تو کدام یک از این سه دسته هستی؟" مرد فقیر سبب نیازمندی خود را بیان کرد سپس امام حسن(علیه السلام)، ۵۰ دینار طلا به او بخشید. حضرت امام حسین(علیه السلام) نیز به پیروی از ایشان و نیز رعایت جایگاه امامت، ۴۹ درهم و عبدالله بن جعفر نیز با همین انگیزه ۴۸ درهم به او کمک کردند. عثمان با دیدن این جریان گفت: «این خاندان، کانون علم، حکمت و سرچشمه همه نیکی‌ها هستند.»

امام(علیه السلام) برآوردن نیاز دیگران را در هر حالی در اولویت قرار می‌داد این عباس می‌گوید که با حضرت مجتبی(علیه السلام) در مسجدالحرام بودم، آن جناب در آنجا معتکف و مشغول طواف بود، نیازمندی نزد ایشان آمد و عرض کرد: «ای فرزند رسول خدا! به فلان شخص، مقداری بدهکارم و از عهده قرض او بر نمی‌آیم. اگر ممکن است [مرا کمک کنید].» امام فرمود: «به صاحب این خانه! [و اشاره به کعبه کرد] متأسفانه در حال حاضر، پولی در اختیار ندارم.» شخص نیازمند گفت: "ای فرزند رسول خدا! پس از او بخواهید که به من مهلت بدهد، چون مرا تهدید کرده است که اگر بدهی خود را نپردازم، مرا به زندان می‌اندازد. حضرت طواف خود را قطع

کرد و همراه آن مرد به راه افتاد تا نزد طلبکارش بروند و از او مهلت بگیرند."

آن حضرت همواره دیگران را نیز بر خود مقدم می‌داشت و پیوسته با احترام و فروتنی با مردم برخورد می‌کرد.

نکته کلیدی انفاق در سیره امام حسن (علیه السلام):

* سائل درگاه الهی، سائلی را رد نخواهد کرد

نقل است که امام حسن(علیه السلام) هیچگاه سائلی را رد نکرده و در برابر درخواست او «نه» نگفتند و همواره انفاق و بخشش نمودند. وقتی از حضرت پرسش می‌شود: «چگونه است که هیچ‌گاه سائلی را رد نمی‌کنید»

حضرت پاسخ می‌دهند: «من سائل درگاه خدا هستم و راضی در پیشگاه اویم و من شرم دارم که خود درخواست کننده باشم و سائلی را رد کنم و خداوند مرا عادت داده که نعمت هایش را بر من فروریزد و من نیز در برابر او عادت کرده‌ام که به مردم توجه کنم و نعمت‌های خدا را به آنان ببخشم.» هنگامی که سائلی نزد من آید به او گویم: خوش آمدی ای کسی که بر من فرصتی است عاجل و کسی که فضیلت او برتر است بر هر فاضل و

بهترین روزهای جوانمرد روزی است که مورد درخواست قرار گیرد و کسی از او رفع نیازی بطلبد." نیازمند گفت: "ای فرزند رسول خدا! پس از او بخواهید که به من مهلت بدهد، چون مرا تهدید کرده است که اگر بدهی خود را نپردازم، مرا به زندان می‌اندازد. حضرت طواف خود را قطع کرد و همراه آن مرد به راه افتاد تا نزد طلبکارش بروند و از او مهلت بگیرند."

آن حضرت همواره دیگران را نیز بر خود مقدم می‌داشت و پیوسته با احترام و فروتنی با مردم برخورد می‌کرد.

منابع

۱- هاشم محلاتی، زندگانی امام حسن(علیه السلام).

۲- باقر شریف القریشی، حیا امام حسن مجتبی(علیه السلام) بن علی(علیه السلام).

۳- زندگانی امام حسن(علیه السلام) از دیدگاه امام خمینی(ره)

۴- انفاق از دیدگاه امام حسن مجتبی، سایت راز ماندگاری

معاونت پژوهش حوزه علمیه ریحانه النبوی(ص) شادگان